

Katarzyna MAZUR

NOWE PRZESTRZENIE EKONOMICZNE W POLSCE I KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Streszczenie. Praca zawiera syntezę informacji na temat klasyfikacji nowych przestrzeni ekonomicznych, znajdujących się zarówno na terenie Polski, jak i krajów Unii Europejskiej.

NEW ECONOMIC SPACES IN POLAND AND THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Summary. The study includes a synthesis of information about classification of new economic spaces, located both in Poland and in the countries of the European Union.

1. Geneza nowych przestrzeni produkcyjnych

Obszary przemysłowe wielu krajów już od dłuższego czasu ulegają znacznym przekształceniom. Stare okręgi przemysłowe, które znalazły się w głębokim kryzysie, przechodzą procesy restrukturyzacji. Na obszarach dotąd słabo zindustrializowanych powstają nowe ośrodki przemysłowe, a te które istnieją w obrębie aglomeracji miejskich, zmieniają swoje oblicze i charakter.

Jedną z przyczyn tych zjawisk, obok kryzysu ekonomicznego, są również nowe technologie. Pod ich wpływem zmienia się sposób produkcji, stopień jej uciążliwości dla otoczenia, wielkość przedsiębiorstw, sposób ich zaopatrzenia w surowce, energię i siłę roboczą, a wszystko w konsekwencji prowadzi do nowych możliwości lokalizacji zakładów wytwórczych.

Nowe technologie, jako jeden z głównych sposobów osiągania postępu cywilizacyjnego, od dawna były polem walki konkurujących ze sobą państw i koncernów. Jako przykład można przytoczyć najstarszy, funkcjonujący do dzisiaj park technologiczny w Bostonie, który

powstał w wyniku rywalizacji technologicznej pomiędzy Japonią i USA w okresie II wojny światowej. Jednakże system wprowadzania innowacji¹ na stałe zakorzenił się w przedsiębiorstwach japońskich i jak pisze Tadeusz Kmieć², pod koniec lat 60 rządy państw Europy Zachodniej i USA uświadomiły sobie gwałtowny wzrost luki technologicznej, jaka powstała pomiędzy nimi a „krajem kwitnącej wiśni”. Rola postępu technicznego została więc szczególnie doceniona w momencie, kiedy pojawiły się obawy, czy dobrze rozwinięte państwa nie staną się koloniami ekonomicznymi Japonii. Stwierdzono wówczas, że w procesie wzrostu gospodarczego niezbędnym czynnikiem są koncentrowane na wybranych dziedzinach badania naukowe, kontynuowane w eksperymentach przedprodukcyjnych, a następnie przenoszone bezpośrednio do produkcji. Najbardziej podatne na wdrażanie nowości okazały się małe przedsiębiorstwa, liczące czasem zaledwie kilkanaście osób, skłonne do ryzykowania całym swoim majątkiem, często kierowane przez samych twórców nowych rozwiązań, czyli naukowców. Wielkie przedsiębiorstwa, najczęściej zarządzane przez ekonomistów i prawników, rzadko wykazują tendencje do zwiększania nakładów na badania naukowe i ponoszenia ryzyka związanego z ich wdrażaniem. Funkcje stymulacyjne przejęły więc na siebie rządy państw zainteresowanych szybkim wzrostem gospodarczym, tworząc skupiska innowacyjnych firm i nowych przestrzeni ekonomicznych. Polityka innowacyjna państwa jest procesem bardzo złożonym, a korzyści finansowania innowacji przez państwo pozwalają na zmniejszenie ryzyka niepowodzenia, które w tej sytuacji nie obciąża samego przedsiębiorstwa.

2. Klasyfikacja nowych przestrzeni ekonomicznych

Według wyrazu przestrzennego, znaczenia i typu działalności wykształciły się różne formy nowych realizacji przemysłowych :

- ✓ Centra innowacji,
- ✓ Centra biznesu,
- ✓ Parki naukowe,
- ✓ Bieguny technologii (lub parki technologiczne),
- ✓ Parki biznesu i handlu,
- ✓ Wolne obszary celne,
- ✓ Specjalne strefy ekonomiczne.

¹ Innowacja - według „Słownika wyrazów obcych” W. Kopalińskiego [3] – „to wprowadzenie czegoś nowego”. Jednakże Adam Kupczyk i Jarosław Osiak z Instytutu Studiów Gospodarczych, w swoim artykule „Innowacje szansą dla polskich firm” [4], rozszerzają powyższą definicję, podkreślając istotę i nierozdzielność dwóch aspektów: nowości oraz wprowadzenia, jako elementów koniecznych do zaistnienia innowacji. „Różnica pomiędzy innowacją i np. patentem polega bowiem na wdrożeniu pomysłu, czyli możliwości produkcji przy kosztach do zaakceptowania przez klienta. I tak przykładowo, samolot wynaleziono na początku XX wieku, około 1905 r., jednak regularna masowa obsługa pasażerów miała miejsce dopiero 30 lat później.”

² Tadeusz Kmieć „Parki technologiczne – stymulatory restrukturyzacji” [2].

2.1. Centra innowacji

Centra innowacji, tworzące małe jednostki badawcze lub dostarczające ekspertyz dla konkretnych przedsiębiorstw, z reguły powstają w rozszerzeniu kampusu uniwersyteckiego.

Przykładem takich przedsięwzięć może być centrum innowacji działające przy uniwersytecie w Compiègne, Europejskie Centrum Biznesu i Innowacji w Liege w Belgii (nazywane SOCRAN) oraz struktura towarzysząca uniwersytetowi w Groningen (Holandia).

2.2. Centra biznesu – inkubatory przedsiębiorczości

Centrum biznesu, w przeciwieństwie do centrum innowacji, nie wiąże swojej lokalizacji z uniwersytem, ponieważ podstawą jego działalności nie są badania naukowe. Charakteryzuje się wysokiej jakości otoczeniem, w którym siedzibę mogą znaleźć firmy rozpoczynające swoje istnienie na rynku handlowo-wytwórczym. Mogą one wynająć niezbędne pomieszczenia biurowe, warsztatowe i inne (z reguły na czas nie dłuższy niż 23 miesiące) oraz korzystać z szerokiego wachlarza profesjonalnych usług.

Jako przykład centrum biznesu można przytoczyć tzw. Chorum w Sigoules we Francji, w którym, w przeciwieństwie do większości inkubatorów przedsiębiorczości, mają swoją siedzibę nie tylko rozpoczynające swoją działalność firmy. Program tego centrum został tak rozbudowany, że mogą w nim wynajmować przestrzeń biurową i warsztatową również osoby prowadzące działalność gospodarczą już od jakiegoś czasu i to na okres dłuższy niż 23 miesiące. Centrum zapewnia profesjonalne usługi biurowe, wykwalifikowany personel do obsługi klientów, usługi telekomunikacyjne, pocztowe i bankowe, sale konferencyjne itp. Cała struktura obsługi Chorum jest także dostępna dla wszystkich firm znajdujących się poza jego obszarem.[7]

2.3. Parki naukowe

Kolejnym rodzajem nowych przestrzeni ekonomicznych są parki naukowe. Organizowane z inicjatywy uniwersytetów i w ich pobliżu powstawały głównie w krajach anglosaskich. Ich działalność związana jest zarówno z firmami mającymi oddział „badań i rozwoju”, jak również z laboratoriami uniwersyteckimi. Kompleks taki zwykle składa się z biur, laboratoriów i pracowni (klasycznym przykładem jest Cambridge Research Park w Wielkiej Brytanii). Warto dodać, że angielskie parki naukowe były inspiracją dla francuskich biegunów technologii.

Przykładami mniej znanych w Polsce, ale bardzo interesujących parków mogą być : park naukowy NOVI usytuowany w pobliżu miasta Aalborg w Danii, położony na malowniczej Krecie STEP-C oraz kolejny - w miejscowości Cumbria w Wielkiej Brytanii.

2.4. Bieguny technologii – parki technologiczne

Bieguny technologii, zwane też parkami technologicznymi, zasadniczo charakteryzują się tym, że na ich terenie wytwarzane są zaawansowane technologie oraz świadczone są usługi na rzecz powiązanych z nimi przedsiębiorstw. Wysoki udział badań stosowanych często, lecz nie koniecznie, wynika ze współpracy biegunów z uniwersytetami. Kolejną ważną cechą jest to, iż zlokalizowane są na ogół w przyjemnym otoczeniu pod-

miejskim o słabym zagęszczeniu, w pobliżu dużych aglomeracji. Organizację wewnętrzną biegunów technologii można by określić jako kombinację przestrzeni działalności gospodarczej oraz terenów mieszkaniowych (wraz z towarzyszącą im infrastrukturą). Bieguny technologiczne są narzędziami rozwoju regionalnego, a ich wzmocnieniu sprzyja państwo w ramach kontraktów Planu Państwo-Region.

Międzynarodowy Park Działalności Valbonne- Sophia Antipolis jest jednym z podstawowych francuskich ośrodków technologicznych. Przewiduje się, że w 2000 roku będzie w nim istniało 25 000 miejsc pracy, a więc stanie się jednym z większych europejskich biegunów przemysłu zaawansowanej technologii.

Wyjściowa idea zakładała stworzenie w tak dogodnym miejscu nowej koncepcji urbanistycznej. Oprócz przedsiębiorstw zaawansowanej technologii i laboratoriów badawczych postanowiono zorganizować atrakcyjną przestrzeń życiową, urozmaiconą innymi rodzajami działalności gospodarczej, usługami, wypoczynkiem oraz osiedlami mieszkaniowymi. Jest to więc pierwsze nowe miasto technopolitalne zbudowane ex nihilo we Francji, a nawet Europie [6].

2.5. Parki biznesu i handlu

Parki biznesu i handlu charakteryzują się otoczeniem o wysokiej jakości i słabym zagęszczeniu, odpowiadając przede wszystkim wymogom prestiżowych przedsiębiorstw handlowych o wysoko wyspecjalizowanej działalności. Spełniają trzy rodzaje funkcji: wytwarzania, handlu i profesjonalnych usług.

Długo neapolitańscy jubilerzy szukali możliwości przeniesienia swoich siedzib z ciastnego, średniowiecznego kwartału, leżącego pomiędzy Corso Umberto i At Caserta. Tak zrodziła się idea, jednego z najważniejszych obecnie we Włoszech, centrum rzemiosła jubilerskiego – „Tari” pod Neapolem.

W 1990 roku, 190 właścicieli firm złotniczych, jubilerskich i szlifierni kamieni szlachetnych założyło konsorcjum. Jego celem było stworzenie „Tari”³ – wszechstronnego centrum, złożonego z warsztatów rzemieślniczych, przestrzeni stałej ekspozycji wyrobów firm zrzeszonych, a także sezonowych wystaw producentów krajowych i zagranicznych. Wkrótce, do Tari przyłączyli się komercyjni sprzedawcy, profesjonalne warsztaty szkoleniowe, a nawet badacze wykorzystania najnowszych osiągnięć techniki.

2.6. Wolne obszary celne

Strefa wolnocłowa stanowi część terytorium celnego Unii, fizycznie od niej oddzielonej, w której towary wspólnotowe traktowane są jako wywiezione z terenu Unii, a towary niewspólnotowe nie podlegają opłatom importowym ani innym środkom polityki handlowej, stosowanym przy przywozie towarów na obszar celny Unii.[5]

Warto podkreślić, że strefy wolnocłowe są zlokalizowane wyłącznie w miejscach o dużym ruchu tranzytowym (porty morskie i lotnicze). Związane jest to z faktem, że podstawowym celem tworzenia stref jest wprowadzenie ułatwień w ruchu tranzytowym, przy czym towary będące w tranzycie są wyłącznie przepakowywane, przechowywane, przeładowywane, sortowane itp.

¹ Tari oznacza dawną złotą monetę neapolitańską.

Z tego właśnie względu wolne strefy umiejscowiono w dużych portach (morskich i rzecznych), zapewniających dobre warunki składowania i magazynowania, rozwiniętą infrastrukturę do przeladunku towarów oraz łatwy dostęp do innych środków transportu. [5]

Wolne obszary celne nie są nowym pomysłem. W końcu XIX wieku na terenie dzisiejszej Polski funkcjonowały dwie strefy wolnoctwowe - w Gdańsku (1896 r.) oraz w Szczecinie (1898 r.). Dla porównania warto zaznaczyć, że przykładowo strefa wolnoctwowa w Trieście, obecnie jedna z najprężniej działających, została ustanowiona sto lat wcześniej, bo już pod koniec XVIII wieku.

Wszystkie strefy wolnoctwowe działające na terenie Unii Europejskiej można podzielić na dwa typy: strefy przemysłowo-handlowe (Shannon i Triest) oraz handlowe (wszystkie pozostałe).

Na terenie Unii Europejskiej działa 27 następujących stref wolnoctwowych:

- w **Danii** - Kopenhaga (port morski),
- w **Niemczech** - Brema, Bremenhaven, Emden, Hamburg, Cuxhaven, Kiel (porty morskie) oraz Duisburg i Daggendorf (porty rzeczne),
- w **Grecji** - Heraklion, Pireus, Saloniki (porty morskie),
- w **Hiszpanii** - Kadyks, Barcelona i Vigo (porty morskie),
- w **Irlandii** - Ringaskiddy (port morski), Shannon (port lotniczy),
- w **Włoszech** - Triest, Wenecja (porty morskie),
- w **Portugalii** - Sines i Madera (porty morskie),
- w **Wlk. Brytanii** - Southampton, Liverpool, Tillbury, Prestwick, West Midlands (porty morskie), Ronaldsway na wyspie Man (port lotniczy).

Najbardziej znane i najprężniej działające to: **Shannon, Triest, Hamburg, Brema, Kopenhaga i Kadyks.**

2.7. Specjalne strefy ekonomiczne

Ulegają one wpływowi parków naukowych oraz bieżących tendencji w budownictwie, pozostają natomiast w słabym związku z zaawansowaną technologią. Jednakże ze względu na jakość architektury oraz ogólny wygląd mogą być podobne zewnętrznie do obszarów wcześniej omawianych.

W odniesieniu do zagospodarowania przestrzennego i krajobrazu ta stereotypowa koncepcja zrodziła się w latach 1950-1960⁴ i uległa dalszemu wzbogaceniu w latach następnym.

W Polsce specjalne strefy ekonomiczne funkcjonują na zasadach określonych przez Ustawę 600 z dnia 20 października 1994 roku „o specjalnych strefach ekonomicznych”.

Art. 2. Specjalną strefą ekonomiczną, zwaną dalej „strefą”, jest wyodrębniona zgodnie z przepisami ustawy, niezamieszkała część terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na której terenie może być prowadzona działalność gospodarcza na zasadach określonych ustawą.

Art. 3. Strefa może być ustanowiona w celu przyspieszenia rozwoju gospodarczego części terytorium kraju, w szczególności przez:

- 1) rozwój określonych dziedzin działalności gospodarczej,
- 2) rozwój nowych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz ich wykorzystanie w gospodarce narodowej,
- 3) rozwój eksportu,
- 4) zwiększenie konkurencyjności wytwarzanych wyrobów i świadczonych usług,
- 5) zagospodarowanie istniejącego majątku przemysłowego i infrastruktury gospodarczej,

⁴ Nie dotyczy to przypadku Polski, gdzie sse powstały znacznie później, to znaczy w połowie lat dziewięćdziesiątych.

- 6) *tworzenie nowych miejsc pracy,*
 7) *zagospodarowanie nie wykorzystanych zasobów naturalnych z zachowaniem zasad równowagi ekologicznej.*

Cechą charakterystyczną dla specjalnej strefy ekonomicznej są oferowane przez nią zwolnienia podatkowe, mające przyciągać inwestorów.

W Polsce ustanowionych zostało kilkanaście specjalnych stref ekonomicznych. Najstarsza z nich to SSE Euro-Park Mielec (1995 rok), powstała na bazie majątku zrestrukturyzowanego przedsiębiorstwa państwowego WSK „PZL Mielec”, zajmująca powierzchnię 575 ha (w tym 350 ha lotniska).

3. Czynniki lokalizacji

W większości analizowanych wcześniej obszarów ważną rolę odgrywa czynnik innowacyjności. Nie dotyczy to jednak wolnych obszarów celnych, specjalnych stref ekonomicznych i często także centrów biznesu. Miejschem powstawania nowych koncepcji, które następnie mogą być sprawnie wdrażane do produkcji, jest **silny ośrodek akademicki**. Fakt ten łatwo można wyjaśnić, ponieważ odpowiada on bezpośrednio potrzebom zaawansowanej technologii, oferując do dyspozycji siłę roboczą o wysokiej jakości i dając możliwość współpracy w badaniach przemysłowych ekipom naukowym będącym na miejscu. Wymiana ta ma więc dwustronny charakter – naukowcy uczestniczą w pracach przemysłu, a inżynierowie-badacze z sektora prywatnego w nauczaniu. Jak pisze Kmieć⁵, „w ankiecie Kongresu USA dokonanej w 1982 r. wśród niespełna 700 firm wysokiej techniki, głównie w obszarach technopoli, ok. 90% ankietowanych za podstawowy czynnik determinujący lokalizację uznało kwalifikacje siły roboczej i łatwość jej osiągnięcia”. [...] Dalej czytamy, że największe parki naukowe Stanów Zjednoczonych działają w ścisłym powiązaniu z uniwersytetami lub nawet całymi ich zgrupowaniami. Sytuacja ta jest charakterystyczna także dla Europy, czego przykładem może być Cambridge Science Park, powstały pod koniec lat 60, którego właścicielem jest Trinity College, czy omówiony już w niniejszej pracy duński North Jutland Science Park (NOVI) współpracujący z Aalborg University lub też holenderskie centrum innowacji przy Uniwersytecie w Groningen.

Jednym z najważniejszych elementów, branych pod uwagę przez przedsiębiorstwa zaawansowanej technologii przy wyborze nowych siedzib, jest wspomniana powyżej **siła robocza**. Możliwość przyciągnięcia i utrzymania pracowników często determinuje lokalizację tego typu przedsięwzięć. W przypadku specjalnej strefy ekonomicznej, warunkiem ustanowienia jej na danym terenie jest wysoki wskaźnik bezrobocia. Strefa poprawia istniejącą sytuację, generując nowe miejsca pracy, a równocześnie ma niejako zapewniony kapitał ludzki. Przedsiębiorstwa zaawansowanej technologii wymagają jednakże dwójakiego rodzaju siły roboczej. Pierwszą grupę stanowią wysoko wykwalifikowane kadry naukowców, inżynierów i menedżerów, procentowo liczniejszych w stosunku do specjalistów w przemysłach tradycyjnych. Drugą grupę stanowi tania siła robocza, wykorzystywana w sektorze usług i produkcji rutynowej. Ta ostra dwoistość społeczna określa charakter lokalizacji nowej przestrzeni produkcyjnej. Z jednej strony, miejsce to powinno być postrzegane jako atrakcyjne, przyjemne do pracy i życia kadr, po to, aby je przyciągnąć i utrzymać (ponieważ są oni bardziej mobilni niż pracownicy niewykwalifikowani), z drugiej strony przestrzeń ta powinna odznaczać się szerokim rynkiem pracy dla innych kategorii pracowników (współmałżonków osób zatrudnionych) [1].

⁵ Tadeusz Kmieć „Parki technologiczne – stymulatory restrukturyzacji”, Śląski Kwartalnik Urbanistyki i Architektury, Komisja Urbanistyki i Architektury Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Katowicach, Nr 3-4, 1990 [2]

Większość autorów przypisuje duże znaczenie **atrakcyjności krajobrazowej i klimatycznej**. Nowoczesność otoczenia, czystość, bezpieczeństwo i organizacja wolnego czasu odgrywają znaczącą rolę. Duża urbanizacja pozostaje czynnikiem istotnym dla pozyskania kadr, a niedogodności metropolii mogą być zminimalizowane przez usytuowanie się na peryferiach miast. W wyżej rozwiniętych krajach środowisko podmiejskie oferuje nie tylko kulturę, nauczanie, transport (szczególnie lotniczy), lecz również zatrudnienie dla współmałżonka oraz mobilność między przedsiębiorstwami bez konieczności zmiany swojego zamieszkania. Tadeusz Kmieć w swoim artykule „Parki technologiczne – stymulatory restrukturyzacji” [2] stwierdza, że dla najwyższej wykwalifikowanych pracowników, niejednokrotnie podstawowym bodźcem do przeniesienia się na teren parku naukowego jest jakość środowiska zamieszkania i pracy oraz związanego z tym trybu życia. Wspomniane kadry osiągnęły już taki poziom apatyzacji, że ewentualne dalsze korzyści finansowe nie są w stanie zachęcić ich do zmian. W tej sytuacji, Kmieć używa określenia „efektu pola golfowego”, jaki występuje w przypadku nowych realizacji przemysłowych. Chodzi mianowicie o to, że tak jak gra w golfa jest sposobem spędzenia czasu wyznaczającym prestiż, tak samo tryb życia w środowisku ukształtowanym na potrzeby zaawansowanych technologii nosi znamiona sukcesu. „Otoczka atmosfery ‘lepszego życia’ w lepszym środowisku naturalnym uwzględniana jest we wszystkich parkach technologicznych (co też znajduje odbicie w określeniu ‘park’). Silicon Valley zlokalizowana jest w Kalifornii, o łagodnym klimacie, w pobliżu Los Angeles – raj u bogaczy. Boston Route 128 przemieszcza się obecnie w kierunku drogi 495 będącej osią bardziej atrakcyjnych środowiskowo terenów.(...) Podobnie park Sophia Antipolis pomiędzy Niceą a Cannes położony jest u podnóża Alp Prowansalskich (...), a Park Tecnologic de Cerdanyola w Barcelonie rozciąga się u podnóża pasma gór stanowiącego obszar przyrody chronionej. Wszystkie parki położone w atrakcyjnych, lesistych, górzystych i nadmorskich okolicach stwarzają możliwość atrakcyjnego spędzenia czasu wolnego również poza ich terenem.” [2]

Infrastruktura transportowa jest następnym bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na lokalizację. Łatwość i szybkość przemieszczania się osób pomiędzy strefą działalności a ośrodkiem akademickim wyznaczyła optymalną odległość między nimi. Przyjmuje się mianowicie czas przejazdu samochodem osobowym lub komunikacją publiczną równy 1 godzinie, co odpowiada promieniowi 30-60 kilometrów.[Kmieć] Ponadto, szczególnie w fazie budowy i na początku działalności wskazane jest istnienie komunikacji kolejowej, znacznie ułatwiającej dostawę towarów, a później także ich spedycję. W odróżnieniu od tradycyjnego przemysłu, produkty zaawansowanej technologii charakteryzują się zazwyczaj małymi gabarytami i wysokim kosztem jednostkowym, dlatego ich ekspedycja z powodzeniem może się odbywać drogą kołową. W przypadku niektórych rodzajów nowych przestrzeni produkcyjnych pożądanym jest również łatwy dostęp do portu lotniczego lub morskiego. Warto w tym miejscu nadmienić, że znaczący wpływ na rozwój stynnej Doliny Krzemowej w USA miała właśnie bliskość Pacyfiku, ponieważ tanie półprodukty do produkcji urządzeń elektronicznych park technologiczny otrzymywał drogą morską z krajów południowoazjatyckich. Jest to światową regułą, iż tereny znajdujące się w pobliżu autostrad i portów (szczególnie lotniczych) charakteryzują się bardzo szybkim uprzemysłowieniem.

Istotnym czynnikiem lokalizacji, a następnie zainteresowania firm są **usługi, klimat polityczny i biznesowy**. Zasadniczą rolę w rozwoju zaawansowanej technologii odgrywa dostęp do informacji oraz obecność usług towarzyszących. Zgrupowanie wielu przedsiębiorstw w jednym miejscu ułatwia współpracę między nimi, a także wzajemną wymianę informacji, stymulując ich rozwój. Duże znaczenie ma także obecność inwestorów strategicznych, co obserwujemy na naszych rodzimych przykładach. Wiemy już, że te spośród ustanowionych specjalnych stref ekonomicznych, które nie znalazły inwestora strategicznego, mają ogromne trudności z zainteresowaniem średnich firm swoją ofertą.

Warunkiem koniecznym (choć nie wystarczającym) do powstania parku, czy strefy jest zainteresowanie rządu. Może on w znacznej mierze ingerować w sprawy lokalizacji, wewnętrznej organizacji i kierunków rozwoju. Ponadto dysponuje odpowiednimi narzędziami stymulacji, jak system podatkowy (ulgi i zwolnienia), zamówienia rządowe, zlecenia specjalne. Rola władz publicznych polega także na sprawności administracji i polityce lokalnej.

LITERATURA

1. Benko G.: *Geografia technopolii*. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa 1993.
2. Kmieć T.: *Parki technologiczne – stymulatory restrukturyzacji*. Śląski Kwartalnik Urbanistyki i Architektury. Komisja Urbanistyki i Architektury Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Katowicach, Nr 3-4. Katowice 1990.
3. Kopaliński W.: *Słownik wyrazów obcych*.
4. Kupczyk A., Osiak J.: *Innowacje szansą dla polskich firm*. „Innowacje” Nr 1/98. Ośrodek Transferu Innowacji. Warszawa 1998.
5. Mazur K.: *Strefy wolnocłowe w Polsce i krajach Unii Europejskiej*. Konferencja Naukowa nt. „Wieloaspektowych zagadnień w kształtowaniu przestrzeni obszarów zurbanizowanych”. Jaworze 24-25.10.1997.
6. Perrin J.C.: *Technopole et organisation territoriale, mise en perspective comparative de Sophia-Antipolis*. Aix-en-Provence Centre d'Economie Regionale, Programme de recherche, *Technopoles et developpement*, t. 4. 1987.
7. *Regional Success Stories. Profiles of 36 Projects in Europe*”. European Commission, Office for Official Publications of the European Communities. Luxemburg 1996.

Abstract

The industrial areas of several countries have been subject to significant transformations for a long time. The old industrial areas, which found themselves in a deep crisis, are undergoing restructuring processes. In the current poorly industrialised areas new industrial centres are emerging, and those existing in the urban agglomerations are changing their character. Besides the negative causes of these phenomena, like economic crises, the new technologies deserve special attention. Under their influence the ways of production change, as well as their arduousness for the environment, size of enterprises and ways to supply them with raw materials, energy and manpower. In consequence, all these lead to new possibilities of localising production plants.

According to spatial expression, significance and type of activity the new economic spaces can be divided into:

- innovation centres
- business centres
- science parks
- technology parks
- business and commerce parks
- duty-free zones
- special economic zones.

In most of the analysed areas a significant role is played by innovation, and therefore the presence of a strong academic centre is one of the factors affecting their locality. Other elements taken into consideration by advanced technology companies in choosing new premises include: accessible manpower, transport infrastructure and facilities, as well as attractiveness of the landscape and climate and the political and business climate accompanying the venture.